

Η συμβολή του Γκούνναρ Χέρινγκ στον αγώνα εναντίον της χούντας

ΑΝΤΩΝΙΟΣ Γ. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ της προσωπικότητας του Γκούνναρ Χέρινγκ βρισκόταν η αίσθηση, ότι η λογική του κόσμου είναι η Λογική. Ότι ο κόσμος δηλαδή είναι λογικά ερμηνεύσιμος, ότι το γιατί και το πώς μπορεί να εξηγηθεί, ότι η γνώση της πραγματικότητας αντιμάχεται τις παρορμητικές, τις αυθαίρετες συμπεριφορές και ότι η ωρίμανση της ανθρώπινης προσωπικότητας εναρμονίζει τελικά τις επιμέρους επιδιώξεις.

Τίποτα δεν μπορούσε να τον κάνει να χάσει περισσότερο την ψυχραιμία του παρά η ρηχότητα της σκέψης και η βλακεία. Και επειδή ήταν άνθρωπος μετριοπαθής και επιεικής συνάμα η αγανάκτηση που του έφερναν, όταν τις συναντούσε διοχετευόταν σε ιλαρότητα, στη διακωμώδησή τους. Έτσι θυμόταν πάντα καταδιασκεδασμένος και απελάμβανε διηγούμενος τις διάφορες καζούρες που είχαν κάνει ο ίδιος, οι φίλοι του, αλλά και το ανώνυμο πλήθος κάτω από την επίφαση ενός ζήλου προσαρμογής, στους αππαρατίσι της Ανατολικής Γερμανίας, όπου είχε ζήσει τα πρώτα νεανικά του χρόνια.

Το δικτατορικό καθεστώς της χούντας με τις απλοϊκότητες της ιδεολογίας του, την άτεχνη πλαστογράφηση της πραγματικότητας και τους γλωσσικούς σολοικισμούς των ηγετών του τού ήταν τρομακτικά γελοίο.

Μελετώντας σε μια βιβλιοθήκη του πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης το πρωί της 9ης Δεκεμβρίου 1967, όταν μαθεύτηκε ότι ο βασιλιάς έκανε κίνημα να ανατρέψει τη χούντα, η αυθόρμητη ανταπόκρισή του στην ευκαιρία που φαινόταν να ανοίγεται, ήταν να κάνει φωναχτά μια σειρά από σαρκαστικά σχόλια για τους δικτάτορες. Καθώς η σάτιρα του Γκούνναρ τσάκιζε κόκαλα, η αίθουσα σε λίγο τρανταζόταν από τα γέλια. Οι γλώσσες λύνονταν και μαζί ανέβαινε η αισιοδοξία, πως έφτασε το τέλος του βραχνά. Προτού όμως τα αισθήματα της ευφορίας να συμπυκνωθούν σε μια πολιτική ενέργεια, άρχισαν να φτάνουν οι ειδήσεις που φανέρωναν την αναποτελεσματικότητα του κινήματος. Και ενώ ο Γκούνναρ προσπαθούσε να συντηρήσει ακόμα αυτήν την εκδήλωση του αντιδικτατορικού φρονήματος, τον πλησίασε ένας πανεπιστημιακός παραινετικά: – Εσάς σας προστατεύει το γερμανικό διαβατήριο και ό,τι και να συμβεί, τελικά θα σας αφήσουν να φύγετε. Τα παιδιά όμως εδώ, που εκδηλώνονται αυτήν την ώρα, θα μείνουν...

Το δίδαγμα της εμπειρίας ήταν πως όταν έχει προηγηθεί μια μακρά και συστηματική καλλιέργεια του τρόμου και ο κατακερματισμός των διαδικασιών που σχηματίζουν τη βούληση του πολιτικού σώματος, δεν αρκεί ένα σύνθημα ή και η εμφάνιση μιας ευκαιρίας, για να καταλύσει ένα αστυνομικό κράτος. Επιστρέφοντας πίσω στη Γερμανία ο Γκούνναρ Χέρινγκ δόθηκε ολόψυχα στην προσπάθεια του αγώνα εναντίον της χούντας, με στόχο να γίνουν οι ελεύθερες χώρες της Ευρώπης το ασφαλές καταφύγιο εκείνων που ξέφευγαν από τα δίχτυα της δικτατορίας, αλλά και βάση ανεφοδιασμού και εξόρμησης για τις δημοκρατικές δυνάμεις της Ελλάδας.

Από τα καίρια μελετήματά του ήταν η διάλυση διαφόρων μύθων που εφρόντιζε να κυκλοφορεί η χουντική κυβέρνηση και καλλιεργούσαν οι κατά τόπους υποστηρικτές της. Όπως για παράδειγμα ότι η διατήρηση του κοινοβουλευτικού καθεστώτος θα είχε σαν αποτέλεσμα η Ελλάδα να γίνει σοβιετικός δορυφόρος. Ή ότι η μαρτυρία των τουριστών που επέστρεφαν, πως όλα ήταν ήσυχα και δεν είχαν δει σκηνές βίαιης καταστολής στους δρόμους, εσήμαινε πως ο ελληνικός λαός δεν ήταν δυσανεκτός από την κατάσταση που του επεβλήθη. Ο Γκούνναρ Χέρινγκ αντέτασσε την προσωπική του μαρτυρία με στοιχεία που είχε μαζέψει ο ίδιος επί τόπου και την επιστημονική εξήγηση των λόγων που καθυστέρει η μαζική αντίδραση σε ένα κράτος που είχε οργανώσει μεθοδικά τον καταπιεστικό του μηχανισμό.

Καθώς ήταν ένας γοητευτικός ομιλητής και ένας ανερχόμενος πανεπιστημιακός δάσκαλος, ήταν περιζήτητος στις ανάλογες εκδηλώσεις – μιλώντας κάθε τόσο στη μια και στην άλλη πόλη. Οι οργανωτές ενός από τα πολλά «πάνελ» που μίλησε, είχαν σκεφθεί, πως θα 'πρεπε να ακουστεί και η άλλη πλευρά – αυτή που συνιστούσε υπομονή απέναντι στη χούντα, πως ο σκοπός ήταν να μετεξελιχθεί σε ένα δημοκρατικό καθεστώς. Έτσι, κλήθηκε να εκπροσωπήσει την πλευρά αυτή ένας βουλευτής, ο Έρικ Μπλούμενφελντ, ο οποίος διέθετε και ιδιαίτερο κύρος λόγω της διώξεως που είχε υποστεί από το ναζισμό και ο οποίος με διάφορα ναι-μεν-αλλά είχε προσπαθήσει, ως μέλος της Συμβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης, να αποτρέψει στο Στρασβούργο την απόφαση για την αποπομπή

του χουντικού καθεστώτος από το Συμβούλιο.

Για πολλή ώρα ο Μπλούμενφελντ ανταποκρινόταν στην κριτική της θέσης του με ηρεμία και συνδιαλλακτικότητα. Σε κάποιο σημείο όμως, πιεσμένος από τη συζήτηση προσπάθησε να απαγκιστρωθεί λέγοντας πως είναι άσκοπο η γερμανική κοινή γνώμη να παθιάζεται με αυτό το ζήτημα: «στο κάτω-κάτω αυτά αφορούν τους Έλληνες και γιατί εμείς να εμπλεκόμαστε στις διαφορές τους». Σαν του παρατήρησε όμως ο Χέρινγκ, πως όταν οι Γερμανοί απευθύνονται σε όλο τον κόσμο με τα δικά τους προβλήματα – όπως το «τείχος του Βερολίνου» – είναι ανακόλουθο να λένε ότι τα προβλήματα των άλλων δεν τους ενδιαφέρουν, ο Μπλούμενφελντ κατέφυγε σε μια στριγγλιά πατριωτισμού: «Σας απαγορεύω να συγκρίνετε τις ελληνικές



υποθέσεις με την ιερή υπόθεση του τείχους του Βερολίνου». Κατάπληξη, αγανάκτηση και θυμηδία στο ακροατήριο. Και τότε ακούστηκε η ψεύτικα περισπούδαστη ερώτηση του Χέρινγκ προς το βουλευτή, σύμφωνα με ποια κριτήρια η ιερότητα αποτελεί αποκλειστική ιδιότητα των γερμανικών υποθέσεων.

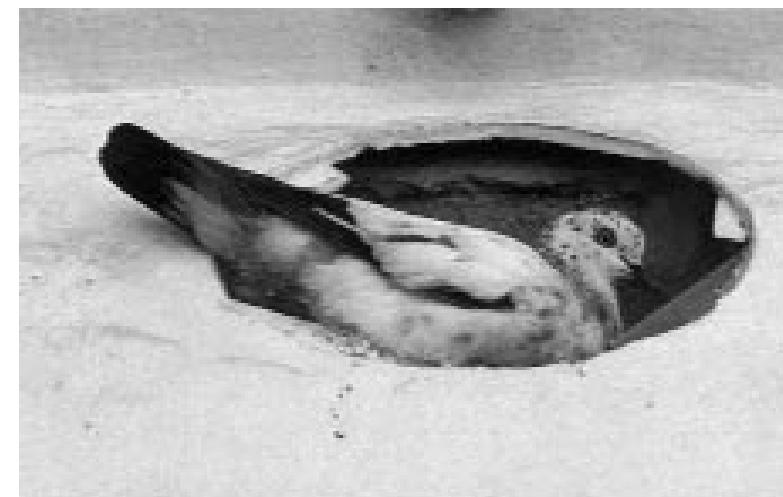
Βέβαια, αυτό που δεν μπορούσε την ημέρα εκείνη ο Γκούνναρ να προβλέψει ήταν, πως δέκα χρόνια αργότερα ένας διακεκριμένος Έλληνας κοινοβουλευτικός θα αρνιόταν να πάει να δει το τείχος του Βερολίνου – μια ξένη γι' αυτόν υπόθεση.

Παρά την πλατιά δημοσιότητα της τοποθέτησής του εναντίον της δικτατορίας, ο Γκούνναρ συνέχισε να κατεβαίνει στην Ελλάδα θέτοντας σε δοκιμασία τα έσχατα όρια της υπομονής της αστυνομίας. Σε μια προσπάθειά του να συναντήσει παράγοντες της αντιχουντικής προσπάθειας σε όλη την Ελλάδα, να συλλέξει στοιχεία, να βγάλει φωτογραφίες από φυλακές κ.λπ., για να συγκαλύψει τις κινήσεις του δημιούργησε ένα ολόκληρο σύστημα παραφθορών του ονόματός του. Στα δελτία των ξενοδοχείων στα οποία διανυκτέρευε έγραφε το επώνυμο στη θέση του ονόματος και αντίστροφα. Άλλου έγραφε έτσι τα γράμματα, ώστε ο αναγνώστης να παρασύρεται σε μια διαφορετική ανάγνωση της λέξης: το Χέρινγκ για παράδειγμα να διαβάζεται Μέρινγκ κ.ο.κ.

Η ελληνοποίηση του Γκούνναρ είχε αρχίσει πολύ πριν. Στα

χρόνια της δικτατορίας όμως, η σχέση του με την Ελλάδα πήρε ένα χαρακτήρα υποστασιακό. Το σπίτι του στο Φράιμπουργκ ήταν ένα ελληνικό σπίτι· ο γιος του μεγάλωνε μιλώντας μόνο ελληνικά, οι επαφές εκεί για τη συγγραφή προκηρύξεων, την οργάνωση εκδηλώσεων, την προσέγγιση των πολιτικών και των κοινωνικών παραγόντων για το κέρδιμα της υποστήριξής τους, διαδέχονταν η μια την άλλη. Έτσι έγινε ο ίδιος ένα κομμάτι της ελληνικής πραγματικότητας – της πραγματικότητας με όλα τα συν και όλα τα πλην. Όχι μιας ιδεατής, προσδιορισμένης από την αρχαιολατρεία και το ρομαντισμό του παραδοσιακού φιλελληνισμού. Ούτε από τη νοσταλγία μορφών ζωής τύπου Αλέξη Ζορμπά.

Ο Γκούνναρ έγινε ουσιαστικά ένας Έλληνας, και στο μόνο



που ξεχώριζε από τους άλλους, τους πολλούς άλλους, ήταν η αυτοσυγκράτηση, που δεν άφηνε τον ορθολογισμό του για το ποιο είναι το καλό αυτού του τόπου να σκεπαστεί από τις εκρήξεις του θυμικού. Είτε μιλάγε με τον Παναγιώτη Κανελλόπουλο, είτε με τον πιο επαναστάτη νεαρό φοιτητή, μιλάγε πάντα για ενότητα, για το ξεπέραςμα αυτών που μας χώριζαν πάνω στη λεωφόρο της δημοκρατίας που μας ενώνει.

Και αυτό το κήρυγμα του ξεπεράσματος τεκμηριώνει ο ίδιος κατά τρόπο περιλαμπρο. Ξεπερνώντας τους πιο στοιχειώδεις και αναγκαστικούς μηχανισμούς της αυτοσυντήρησης.

Το 1969 πλησίαζε το τέλος του και μαζί και η ημέρα που θα συνεδρίαζε η επιτροπή των υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης που θα έκρινε σε τελικό βαθμό την απόφαση της Συμβουλευτικής Συνέλευσης για την αποπομπή της χουντικής κυβέρνησης από το Συμβούλιο. Στην πραγματοποίηση της αποπομπής βλέπαμε ένα δραστικό μήνυμα προς το σώμα των αξιωματικών και προς όλες τις κοινωνικές δυνάμεις πάνω στις οποίες στηριζόταν το καθεστώς, ότι η χούντα δεν είναι εντολοδόχος του δυτικού κόσμου· ότι η δικτατορία αντίθετα απομονώνει την Ελλάδα από την ομάδα των φίλων και των συμμάχων της. Η προσπάθεια γινόταν ψήφο προς ψήφο, κυβέρνηση προς κυβέρνηση. Και η στάση που θα κρατούσε η γερμανική κυβέρνηση παρέμενε άδηλη. Θα τασσόταν με τα

δημοκρατικά ιδανικά ή με τις στρατηγικές σκοπιμότητες; Τότε ο Γκούνναρ Χέρινγκ ανάγγειλε πως ξεκινάει απεργία πείνας μέχρι να δεσμευθεί η γερμανική κυβέρνηση πως θα ψηφίσει την αποπομπή της δικτατορίας. Στους δημοσιογράφους που ήρθαν να τον συναντήσουν εδήλωσε πως η Γερμανία χρωστάει την ψήφο της στον ελληνικό λαό – περισσότερο από κάθε άλλη χώρα – έπειτα από όλα τα δεινά που προκάλεσε στους Έλληνες στον πόλεμο και τα οποία δεινά είχαν το μεριδίό τους στις αιτίες του τωρινού δράματος. Στους φίλους του εμπιστεύτηκε πως τη στάση του θα την φτάσει ως το τέλος. Δεν πρόκει-ται να σταματήσει την απεργία του με τίποτα, αν η Γερμανία δεν ψηφίσει την αποπομπή.

Η εικόνα του Γκούνναρ Χέρινγκ ξαπλωμένου πάνω στο τραπέζι του πανεπιστημιακού σπουδαστηρίου και η στιγμή που σβήσαμε το φως να φύγουμε – μας ζήτησε να τον αφήσουμε μόνο διαβεβαιώνοντάς μας, ότι ήταν σε θέση να κοιμηθεί – θα με ακολουθούν όλα μου τα χρόνια.

Όταν η γερμανική κυβέρνηση εδήλωσε, ότι θα ψηφίσει εναντίον της χούντας – που το γνωστοποίησε πρώτα στον Χέρινγκ με τηλεγράφημά της – ήταν μια τεράστια ανακούφιση. Μια μακρά μάχη ήταν πια φανερό ότι θα κερδηθεί. Συγχρόνως όμως σήμαινε και τη διάσωση του φίλου μας. Γιατί ο Γκούνναρ αυτά που έλεγε τα πίστευε. Και αυτά που πίστευε τα έπραττε.

